

Opinie & Debat

Stop met dat beleren, kijk naar wat wel goed gaat

W e zijn allemaal klaar met de stortvloed aan coronanieuws. Daarbovenop ben ik ook klaar met iets anders: de belerende berichten op sociale media van Bekende Nederlanders. 'Blijf binnen', 'Doe.Effe.Norma.l.', '1,5 meter!!!!', 'KOM NIET NAAR HET BOS', 'Schanddag', 'Snappen jullie het dan niet?', 'Dit maakt een lockdown onvermijdelijk. Bedankt.'

Maar als al deze BN'ers wel de adviezen opvolgen, is het toch simpele statistiek dat de meeste mensen dit ook doen? Gewoon. Of anders: wat is precies de uitzondering? Die enkele ouders naast elkaar in het park omdat hun kinderen moeten worden uitgelaten of die enkele influencers in hun eigen bubbel op de bank? Ik denk geen van beide, of misschien wel allebei.

Waar is de representatie van het overgrote gedeelte van de Nederlanders, zij die gewoon doen wat er gebeuren moet? Zoveel mogelijk thuisblijven, naar hun vitale werk gaan, de boodschappen, met een boogje om iemand heen lopen en met afstand in de rij gaan staan? Kijk maar om je heen, als je uit je bubbel durft om boodschappen te doen. Kijk naar die lijnen op de grond in de Albert Heijn en zie hoe mensen braaf achter de lijn gaan staan. Kijk naar de mensen op de stoep die elkaar zien aankomen en even de pas inhouden zodat ze met afstand elkaar kunnen passeren. Kijk naar het park waar mensen aan weerszijden van de bankjes zitten, alleen maar toch samen. Kijk naar de treinen die leeg zijn, de files die verdwijnen en de uitgestorven straten.

Waarom is het nieuws dan over digitale borden bij het Amsterdamse Bos met 'Blijf weg'? Al die hierboven genoemde dingen zijn toch ook nieuws? De meeste mensen zitten nu echt voornamelijk binnen. Voor de Instagrammende programmamaker van 30 zonder kinderen is dit misschien makkelijker dan voor een alleenstaande vader met twee kleuters. Maar ze blijven alle vier binnen.

Kijk maar naar het aantal downloads van Zoom afgelopen weken. Of naar de creatieve vrijmibo's waarin iedereen hetzelfde bierpakket van de lokale bierbrouwer heeft besteld. Kijk naar #supportyourlocals. Kijk naar de livestreamconcerten op Instagram. Kijk naar de pubquiz via YouTube live en Google sheets. Kijk naar die teller op duizend teams. Kijk naar de bal-konserenades. Kijk naar de bezorgservices van de horeca. Kijk naar de #challenges om thuis te doen. Kijk naar al deze en meer initiatieven, opgezet vanuit huis, voor thuis. Voor het alleen zijn maar toch samen.

Uiteraard zijn er uitzonderingen. Mensen die inderdaad niet weten hoeveel 1,5 meter precies is. Maar de grootste uitzondering is nu de afzondering, waaraan het overgrote deel zo goed mogelijk meedoet. Ik pleit voor een focus op deze laatste uitzondering: de bizarre wereld waarin we nu zitten. En ik pleit tegen de uitzonderingen in die uitzondering.

Laten we naar elkaar omkijken, niet naar die paar anderen. We moeten dit samen doen, niet wij tegen zij. Maar juist zij aan zij, met 1,5 meter afstand. Het is echt niet nodig om dat elk uur op je Instastory te zetten, want je preek voor eigen parochie. Je half miljoen volgers doen het al.

Lynn van Rijnsoever, Utrecht

Hou het hoofd koel en zet ziek

Ira Helsloot is hoogleraar veiligheid, Radboud Universiteit. Peter Olisthoorn is journalist /onderzoeker VU.

CORONAHYPE

Terwijl bekend is dat het coronavirus leidt tot vele besmettingen en doden, wordt in de nieuwe paniek 'normale' sterfte vergeten.

N aar verwachting circuleren er weldra afschuwelijke beelden van Brabanders die sterven aan de gevolgen van het covid-19 virus in een overvol ziekenhuis. Met heftige maatschappelijke verontwaardiging en enorme druk op regering en experts als gevolg. Vandaar wat koele tegenargumenten om de emotie te weerstaan.

Op donderdag 12 maart kondigden premier Rutte en RIVM-chef Jaap van Dissel vergaande, maar passende maatregelen aan om besmetting met corona in Nederland te dimmen. Vervolgens geraakten we in een hype van een spiraal van Twitterstatistiek, Italiaanse beelden en groeiende doodsangsten. Met als gevolg de irrationele maatregelen van zondag 15 maart, waaronder de sluiting van scholen. De regering gaf toe dat deze maatregel geen wetenschappelijke basis had, maar was genomen vanwege de maatschappelijke druk - waaronder die van de medisch specialisten.

Een dag later volgde de alom geprezen toespraak van Mark Rutte, die definitief promoveerde tot staatsman. Hij stelde zich te zullen baseren

op wetenschap. Weer een dag later applaudiseerden we voor ons zorgpersoneel, een volkomen terecht huldebetoen. Sedertdien volgen de media en politiek op een steeds verhitte toon de dagelijkse body count.

Deze krant beschrijft terecht en goed de grote psychosociale gevolgen van de spiraal van stress, paniek, verontwaardiging en verbondenheid in 'nieuw samenleven'. Dat bracht burgemeesters tot besluiten toegangen naar strand en recreatie af te sluiten. Dwangmaatregelen zijn verleidelijk. Maar koeler redeneren helpt: Nederland telde maandag volgens het RIVM 4.749 vastgestelde coronabesmettingen.

Gunstige cijfers

Dit is een zware onderschatting van het werkelijke aantal, want we testen alleen vermoedelijke zieken. Zo bleek bij testen van hoestend ziekenhuispersoneel in het UMC - in een van de uitstekende artikelen van Maarten Keulemans - al 10 procent besmettingen. In andere ziekenhuizen waren die percentages, vorige week al, 4 tot 9 procent. Dus is het niet gek uit te gaan van een veelvoud aan besmette Nederlanders.

Virusexperts spraken hun zorg uit. Dat vinden we verbazingwekkend. Immers, ze hebben zelf gewaar-schuud voor enorme besmettelijkheid. Maar bovenal is dit ook goed nieuws: het laat zien dat op het overgrote deel van de mensen het virus geringe invloed heeft. We lijken dus behoorlijk op weg met groepsimmu-niteit: nodig, want te weinig besmettingen nu kunnen gevaarlijk uitstel betekenen. Volkomen terecht bepleit de vermaarde wetenschapper Jaap Goudsmit daarom betere onder-

zoeksmethoden. We weten uit China dat 80 procent van de besmetten weinig tot niets merkt. En: percentages sterfgevallen bleken overschat, besmettingen onderschat. Stanford-onderzoeker John Ioannidis vermoedt een wetenschappelijk fiasco door overdreven zorgwekkende conclusies: 'Wij weten niet of we infecties met een factor drie of driehonderd kunnen schatten.'

Onderscheid maken

Ook telde Nederland maandag ongeveer 213 overledenen aan het coronavirus en het aantal loopt flink op. Moggen ze rusten in vrede. Corona was voor velen niet de oorzaak van hun dood. Ter relativering: wekelijks ster-

Vreemd dat virus-experts bezorgd zijn over besmettingen

Goed nieuws: we lijken goed op weg met groepsimmu-niteit

ven in Nederland gemiddeld 3.000 personen. Afgelopen week stierven dus 2.800 mensen niet aan corona. Jaarlijks sterven in Nederland 150 duizend mensen, van wie 130 duizend 65-plussers.

In 2018 waren het er drieduidend meer dan in 2017: er kraaide geen haan naar. Als er deze maanden 3.000 mensen of veel meer mede door corona eerder sterven, gaat de vlag halfstok. Hoezeer elk overlijden een menselijk drama is, de aandacht voor corona heeft nu alle kenmerken van een hype. We zijn bevangen door paniek. In de hang naar veiligheid offeren we de ratio en menswaardigheid van ons bestaan op, zoals Arnon Grunberg - met verwijzingen naar Thomas Hobbes en Juan Donoso Cortés - schreef (NRC, 20 maart). Natuurlijk is het nodig strenge maatregelen tegen corona te nemen, maar wel proportioneel graag. Dus: afstand houden voor volwassenen, geen af- en opsluiting van gezonde mensen noch paranoïa over besmettingen.

Terecht zet de zorg alles op alles om levens te redden, vooral van jongere slachtoffers. We proberen ook het leven van oude zwakke mensen te verlengen. Een zeer lovenswaardig streven. Maar het verminderen van de reguliere zorg en de economische recessie gaat honderduizenden Nederlanders gezonde levensjaren kosten. Onze goedbedoelde maatregelen tasten ook mensenlevens aan.

Wen aan rampen

'Ja, maar kijk dan naar Bergamo en Spanje.' Inderdaad, daar voltrekken zich rampen. Die we overigens ook in perspectief moeten durven zetten: in Italië zijn tussen 2013 en 2017 al 67 duizend mensen extra begraven in griep-

en dood in perspectief

Onderschrift

Foto

epidemieën. Die doden haalden nooit de krant of een alarmerende column van Ilja Leonard Pfeijffer, ja, er vallen wellicht nog vele honderduizenden doden wereldwijd, mede door corona. Naar, maar een *fact of life* in een wereld waar jaarlijks 56 miljoen mensen overlijden, van wie 600 duizend

aan griep. Wie van hen redden we? Of zoals nog een criticaster van de coronahype, arts en filosoof Marli Huijter, dit weekend stelde: 'De besluitvorming wordt beheerst door angst voor hoge sterfcijfers, terwijl die cijfers te weinig in het perspectief worden geplaatst van het gegeven dat altijd

mensen doodgaan.' (*Scienceguide*, 21 maart) Grotere rampen liggen in het verschiet. Statistiek kan goed het verleden, maar minder de toekomst voorspellen. Dus probeer de spiraal cijfers, nieuws, maatregelen en angst te doorbreken. En erken dat de controle over ons leven beperkt is.

Opinie & Debat

DAGBOEK VAN EEN HUISARTS

Ineens heb ik een heel ander vak gekregen

Waar zijn de mensen met zere ruggen gebleven? Of waar is het syndroom 'ssss', zoals mijn Indische schoonmoeder zegt: *sakit sini, sakit situ* (pijntje hier, pijnkje daar)?

Onze assistentes vertellen dat het aan de telefoon zo saai is, het coronavirus heeft alle andere klachten weg-gemaaid. Tussen steeds dezelfde vragen moeten ze de verdachte klachten eruit vissen. Die mensen bellen wij terug om te beoordelen of we ze moeten zien.

Ik vraag aan huisartsenonderzoekers van het Nijmeegse Radboudumc om cijfers. Daar houden ze al tientallen jaren de precieze vraag naar huisartsenzorg bij in vier praktijken (drie bij Nijmegen, één in Amstelveen) met in totaal 30.300 patiënten. Het is de enige registratie die niet de diagnoses vastlegt, maar de klacht waarmee een patiënt bij de dokter komt. In de drie eerste weken van maart waren er 457 vragen die ongeveer begonnen met

'heb ik corona', 321 keer ging het over hoesten. Vorig jaar was dat in dezelfde periode maar 138 keer. Ook de vragen over koorts zijn toegenomen (van 140 naar 230). Stonden vorig jaar problemen als pijn met plassen, duizeligheid en moeheid in de top-tien van 'openingszinnen', nu zijn die geheel verdwenen. Binnen een paar weken heb ik een heel ander vak gekregen.

Zondagmorgen fiets ik door Waterland. Mijn hoofd moet leeg en mijn chronische ruggijn weg. Er is nog niemand. Koud, harde wind. Eigenlijk té hard, zo dwars op mijn fiets. Gelukkig komt die uit het oosten. Als ik onverhoopt van de fiets zou waaien, houd ik vaste grond. In de weilanden trippelen twee grutto's. Ook die zag ik voorheen vaker. Eentje vliegt even met me mee.

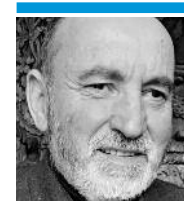
Joost Zaat

Tijdens de coronacrisis schrijven de huisartsen Danka Stuijver en Joost Zaat op werkdagen beurtelings over hun ervaringen in de praktijk.

COLLIGNON

Westen houdt Albanese narcostaat overeind

Fatos Lubonja is publicist en ex-politieke gevangene in Albanië. In 2015 won hij een Prins Claus Prijs.

TRANSITIE

Nederland gaat ermee akkoord dat Brussel toelatingsgesprekken tot de EU begint met Albanië. Dat is een verkeerde keuze.

In het voorjaar van 2019 verlieten de Albanese oppositiepartijen het parlement. De samenwerking van de georganiseerde misdaad met de regerende PS in de verkiezingen was overduidelijk. Niet langer wilden zij de democratische façade zijn van een narcostaat. *The Independent* typeerde Albanië als het 'Colombia van Europa'. Protesten en burgerlijke ongehoorzaamheid moesten de publieke opinie in het land en de westerse politici alarmeren. Maar Brussel veroordeelde de oppositie en bleef overduidelijk de regering steunen. Belangrijkste argument: jullie boeken vooruitgang richting onze standaard, dan moet je niet uit het parlement stappen.

Waarom deze steun aan een autoritaire, corrupte Albanese regering, die

in toenemende mate samenwerkt met de georganiseerde misdaad? Omdat de Europese Unie en de VS 'stabilocratie' verkiezen boven democratie. En boven het risico van toenemende Russische of Turkse invloed in de regio. Dat de Albanese regering een groep Iraanse moedjahedien als vluchtelingen toeliet, is belangrijk voor de VS. De diepere oorzaak voor de steun ligt elders.

De overgang van de ex-communistische landen naar het westerse model was gebaseerd op twee simplistische paradigma's: het 'einde van de geschiedenis' (Fukuyama) en de 'verscheurde landen' (Huntington). De westerse gerichte elites van de oosterse landen moesten (in tegenstelling tot de oosterse mentaliteit van hun bevolking en daarom door Huntington 'verscheurde landen' genoemd), hun volk naar het 'beloofde land' leiden dat het Westen al had bereikt (Fukuyama). Deze zogenoemde 'transitie' zou uiteindelijk de uitbreiding van het Westen tot stand brengen volgens een model dat dan de hele wereld zou veroveren.

De westerse politieke elites zouden toezicht houden op de Oost-Europese landen in deze dertig jaar van de transitie. De oosterse elites - de legitimering van hun macht - dienden als gids voor hun bevolking. Zij beconcurrerden elkaar op wie het beste voldeed aan de westerse eisen. Sommige landen zijn inmiddels lid van de EU; de westelijke Balkan, het laatste deel van de kara-

vaan, zou zich bemoedigend ontwikkelen.

Met Trump, de Brexit en bewegingen naar meer soevereiniteit in de EU-landen is het Westen niet echt in het beloofde land aangekomen. Autoritaire ontwikkelingen in Hongarije en Polen, en Albanië, Servië, Montenegro, Bosnië, Kosovo en Noord-Macedonië in de wachtkamer: de vooruitzichten stemmen somber.

De Albanese economie was altijd al

Waarom houden euro-bureaucraten vol dat Albanië vooruitgaat?

'Stabilocratie' vinden VS en EU belangrijker dan democratie

zwak, informeel en crimineel - en de laatste jaren steeds meer gefinancierd door de georganiseerde misdaad. De enorme bouwexplosie in Tirana is niets anders dan het witwassen van de opbrengsten van de Albanese georganiseerde misdaad in Europa. De Albanese politiek behartigde steeds meer deze belangen. Zij werd steeds autoritairder en beperkte de democratie. Mensenhandelaars en moordenaars konden lid worden van het parlement. Dat zij ook in veel steden tot burgemeester werden gekozen, werd in de jaren negentig niet eens voor mogelijk gehouden.

Veel Albanen hebben de afgelopen jaren het land verlaten. Volgens onderzoeksbureau Gallup (2017) wil 56 procent van hen emigreren. In 2100 zou Albanië (nu 2,87 miljoen inwoners) nog slechts 512.000 inwoners tellen.

Albanië bevindt zich niet in een overgang naar een EU-lidmaatschap. Een autoritair narcoregime nestelt zich er steeds steviger. Waarom blijven de eurobureaucraten volhouden dat Albanië vooruitgang heeft geboekt? Zowel in het Westen als in landen als Albanië werd het neoliberalisme geïntroduceerd, en het faalde. Het verschil tussen de westerse en oosterse landen is de omvang van deze ziekte en houdt verband met hun immuunsysteem. In het Westen hebben neoliberalisme en globalisering 'postdemocratie' voortgebracht (Colin Crouch), waarin politiek een-voudige beheerders zijn van de econo-

mische belangen van enkelen, waarbij de meerderheid zonder politieke vertegenwoordiging achterblijft. Landen als Albanië zijn het meest dramatische voorbeeld van deze postdemocratie. De dictatuur ging rechtstreeks over in een postdemocratie, zonder democratie te hebben ervaren. Die 'enkelen' in Albanië zijn voornamelijk exponenten van de georganiseerde misdaad die de staat hebben gekaapt, waardoor zijn instellingen niets anders zijn dan de uitbreiding van hun economische macht.

De steun van de EU en de VS aan de Albanese narcostaat vloeit voort uit hun weigering de mislukkingen te erkennen die het neoliberalisme en de globalisering zowel in eigen land als ten opzichte van de Europese aanwezigheid hebben veroorzaakt. De mythe van de transitie moet stug worden volgehouden, want landen als Albanië zijn immers 'anders' vanwege hun communistische verleden. Met EU-hulp zullen ze deze verschillen overwinnen.

De eurobureaucraten willen niet als de corrupte elites van de westelijke Balkan vasthouden aan het achterhaalde verhaal van de transitie om hun macht te behouden. Ze waarschuwen de publieke opinie voor de populistische bewegingen van links of rechts (of landen die geopolitiek als vijand worden beschouwd, zoals Rusland). Maar het zijn de EU en de VS die de postdemocratie - met een menselijk dan wel onmenselijk gezicht - in Europa in het zadel hebben geholpen.